

Sexualiserat våld och frånvarande kvinnor

Om integrering av genusperspektiv i säkerhetsrådets
resolutioner

Abstract

In almost every armed conflict throughout the history there has been incidents of rape and sexual violence to various degrees. This has rarely been taken to account in peace negotiations and agreements. This thesis aims to describe and evaluate the ideas about sexual violence and women's participation in peace agreements, that are represented by the UN Security Council in the resolutions on women, peace and security. Through an analysis of the ideas concerning these matters and a theory about how to take a gender perspective into mainstream politics the thesis analyses the most important aspects of gender mainstreaming and what the critique that feminist scholars bring has to say about gender mainstreaming in the international security area. The conclusion includes a discussion about the risk of treating women as objects that are supposed to be protected. It also describes the weakness in working with gender issues in policy area, while it often is a problem that the measures of gender mainstreaming only make a rhetorical change to the policies.

Nyckelord: Sexualiserat våld, FN:s säkerhetsråd, idéanalys, jämtegrering

*Antal ord:*8748

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	2
1.2 Teori och metod	2
1.3 Material och avgränsningar.....	3
1.4 Begrepp och definitioner	3
1.5 Disposition	4
2 Teoretiskt ramverk	5
2.1 Jämtegrering.....	5
2.2 Kritik mot jämtegrering	7
3 Metod	9
3.1 Idéanalys	9
3.2 Dimensioner	10
4 1325 - en milstolpe	12
4.1 Hur 1325 kom till.....	12
4.2 1325 och agendasättning.....	14
5 Jämtegreringsstrategi i praktiken	15
5.1 Sexualiserat våld	16
5.2 Beskyddarroll?	17
5.3 Förändrad maktstruktur eller retorisk skönhetsoperation?	17
5.4 Kvinnor – ett fredsälskande släkte.....	18
6 Teoretisk kritik – fördjupning och sammanfattning	20
6.1 Sammanfattning	21
7 Referenser	22

1 Inledning

I början av mars 2011 såg jag filmen "Wallströms Resolution" (2011) på TV, tittaren fick följa Margot Wallström i arbetet med att ta fram en ny resolution angående det sexualiserade våldet under och efter väpnade konflikter. Man får exempelvis följa henne när hon besöker kvinnor i Demokratiska Republiken Kongo och i Bosnien. Man får lyssna på de hiskliga historier som kvinnorna berättar, där våldtäkter och andra typer av sexualiserat våld har slitit sönder hela samhällen. Jag blev väldigt intresserad av det arbete Margot Wallström och FN:s säkerhetsråd gör för att uppmärksamma kvinnors situation och roll under och efter väpnade konflikter.

Problematiken kring sexualiserat våld har varit aktuell i olika utsträckning i snart sagt alla konflikter och ses ofta som en ofrånkomlig bieffekt av krig, konflikt och andra typer av oroligheter (Canning 2010 s.849). Detta samtidigt som det ofta är satt i system att med våldtäkt som vapen terrorisera civila kvinnor, barn och män och därigenom bryta ner delar av samhällskroppen (Brownmiller 1975, s.31). Det problemområde min frågeställning härstammar från är alltså sexualiserat våld i konflikt. Detta är ett väldigt stort och intressant område som har fått mer uppmärksamhet de senaste årtiondena både inom forskningen och inom andra områden i samhället, inte minst i och med FN:s säkerhetsråds resolution 1325 (antogs 31 oktober 2000) som uppmärksammar kvinnors situation och roll i konflikt och konfliktlösning.

Efter att resolution 1325 antogs har arbetet mot sexualiserat våld och andra frågor som rör kvinnors situation i konflikttrubbade områden aktualiserats av FN och bland annat har den tjänst som Margot Wallström innehar, som generalsekreterarens särskilda representant i frågan om sexualiserat våld tillsatts. Trots att det sexualiserade våldet i väpnade konflikter länge har uppmärksammats av media och framförallt feministiska författare har det tagit lång tid för problemet att få en stark position inom politiken i allmänhet och inom FN:s säkerhetsråd i synnerhet. Vad detta beror på och hur det kom att bli en säkerhetsfråga är några av de frågor som jag kommer att ta upp i uppsatsen.

Sexualiserat våld är en konkret form av förtryck mot civila i och med att det är en fysisk handling. Det är inte som exempelvis exkluderande av kvinnor från fredsprocesser, som skulle kunna ses som en ickehandling. Båda dessa teman är väldigt framträdande i de resolutioner som finns idag angående kvinnor, fred och säkerhet. De syftar idag inte endast till att röra kvinnors situation isolerat från andra processer utan ses som en viktig del att ta upp i fredsprocesser för att freden ska bli hållbar. De ses alltså som en del av säkerhetsbegreppet (Jansson 2011, s.238).

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka synsätt och idéer kring sexualiserat våld och kvinnors roll i konflikt och konfliktlösning som finns i FNs säkerhetsråd. Jag vill också undersöka vad som kan förklara de förändringar som har skett. Detta innebär i det här fallet att jag även vill undersöka kontexten som förändringar har formats i. Jag undersöker FNs säkerhetsråds idéer kring kvinnors roll under och efter väpnad konflikt utifrån frågeställningen:

Hur ser FNs säkerhetsråds idéer kring kvinnors roll i konflikt och konfliktlösning ut? Hur kan dessa idéer förstås utifrån ett jämtegreringsperspektiv och kritik mot detsamma?

Syftet inkluderar således att beskriva hur arbetet började, hur man fick igenom den första resolutionen rörande kvinnor, fred och säkerhet och att sedan utifrån ett jämtegreringsperspektiv (förklaras nedan) och feministisk kritik mot detsamma analysera hur arbetet med att integrera ett genusperspektiv i säkerhetsarbetet har gått till. Tyngdpunkten kommer att ligga på frågor rörande sexualiserat våld och kvinnors roll under och efter väpnad konflikt.

Det principiella intresset ligger i att FN är en normskapande organisation som, trots mycket kritik, påverkar normer världen över med hjälp av sina resolutioner och konventioner. En annan faktor som gör detta problem principiellt intressant är att det är ett fall av hur jämställdhetstanken har utvecklats inom internationella institutioner under de senaste decennierna. Anledningen till att jag har valt FN som representant för internationella institutioner är att det är den internationella organisation med bredast verksamhet och blir i och med den intressant som representant både för stater och internationella organisationer (True 2010, s.190).

1.2 Teori och metod

Uppsatsen är en idéanalys med fokus på hur idéerna kring bland annat kvinnors frånvaro i fredsprocesser och hur sexualiserat våld under och efter väpnade konflikter skall behandlas enligt säkerhetsrådet. Metoden är att göra en idéanalys utifrån fyra centrala aspekter av feministisk kritik som riktas mot den policyprocess som kallas jämtegrering.

Jämtegrering är i korta ordalag integrering av ett genusperspektiv i mainstreampolitiken (jag använder det engelska uttrycket för att det är svårt att hitta en svensk motsvarighet med samma innebörd). Grunden till analysen ligger i feministisk teoribildning, det vill säga min slutsats kommer att grunda sig i den feministiska teoribildning som kritiken mot jämtegrering grundas på.

Uppsatsen är dels beskrivande när jag försöker beskriva hur idéerna har förändrats och dels förklarande då jag även vill förklara och kritisera dessa förändringar eller frånvaron av desamma. För att förklara de förändringar i synsätt som ledde fram till antagandet av 1325 kommer jag att använda den teoridel som rör agendasättning och presenteras närmare i avsnitt 2.1.

1.3 Material och avgränsningar

Första gången kvinnors situation i konflikt uppmärksammades med en egen resolution var år 2000. Därefter har denna första resolution följts av fyra till på samma tema, kvinnor, fred och säkerhet. Dessa fem resolutioner kommer att ligga till grund för analysen i uppsatsen. Resolutionerna i sig utgör inte väldigt mycket material utan kommer vid behov kompletteras rapporter utställda av generalsekreteraren som utvärdering och underlag inför kommande resolutioner.

Jag kommer inte att utveckla hur FN:s politiska system ser ut om det inte krävs för förståelsen av hur ett visst beslut har fattats jag kommer inte att fördjupa mig i diskussionen mer än att exempelvis visa hur en fråga hamnar på agendan.

Det finns många intressanta aspekter av sexualiserat våld i konflikt som man skulle kunna studera, alla är viktiga bidrag till kunskapen om denna problematik men alla går dessvärre inte att avhandla på detta begränsade utrymme. Anledningen till att uppsatsen behandlar FN:s säkerhetsråd är att det är ett FN-organ med stort inflytande och den församling som har mest påverkan på fred och säkerhet (Cohn 2008, s.186).

Utgångspunkten ligger i hur frågan om kvinnors roll i konflikt har utvecklats och positionerats i FN:s säkerhetsråd, vilket kommer att vara som en inkörsport till att titta mer på hur genus har fått en betydligt starkare ställning under de senaste tio åren och hur idéerna kring genus har utvecklats då frågan om sexualiserat våld i väpnade konflikter är en del av den processen.

Den inledande delen av analysen, som behandlar hur kvinnors utsatthet och roll i väpnade konflikter kom att uppmärksammas, baseras till största del på tidigare litteratur angående ämnet.

1.4 Begrepp och definitioner

I uppsatsen kommer definitionen av sexualiserat våld vara densamma eller ligga nära den som används av FN. Jag anser att det är viktigt att jag är öppen för materialets definitioner av sexualiserat våld för att inte förbigå viktiga idéer. Även om det finns en allmän förståelse av vad sexualiserat våld är ger jag en definition av begreppet i den här kontexten. Med sexualiserat våld menas i uppsatsen våld som är genusbaserat. Mer konkret gäller det våldtäkt och andra typer av sexuellt ofredande och i just den här uppsatsen rör det sig om ett systematiskt användande

av sexualiserat våld som ett vapen i väpnad konflikt och andra typer av oroligheter. En annan viktig aspekt att det är en typ av våld som utövas mot civila.

Vad gäller krig och väpnad konflikt kommer görs ingen åtskillnad mellan dessa begrepp i texten då de behandlas på samma sätt i de studerade resolutionerna. Utöver detta bör sägas att resolutionerna inte uteslutande rör pågående konflikter utan även områden som tidigare varit drabbade av konflikter och numera befinner sig i ett fredsbyggande stadium.

Det säkerhetsbegrepp som används rör här inte bara interstatlig säkerhet eller den enskilda statens säkerhet utan även mänsklig säkerhet. Enligt Jansson (2011) har det traditionella säkerhetsbegreppet, som endast rör staters beredskap inför hot eller upplevda hot, blivit kritiserat för att inte ta hänsyn till människor från flera håll, däribland feministiskt (s.238). Här används den vidgade definitionen för att det är på grund av den som exempelvis det sexualiserade våldet har kunnat definieras som ett säkerhetshot.

Ett begrepp som kommer att återkomma mycket i uppsatsen är jämtegrering, det är det svenska ordet för gender mainstreaming som innebär att man vill ha ett genusperspektiv integrerat i allt arbete i bestämda institutioner. Uppsatsens teorikapitel bygger mycket på denna teori, se kapitel 2. Jämställdhet och jämlikhet kommer inte att skiljas mellan utan användas synonymt med varandra. Dessa begrepp kommer att ha en bred innebörd men det essentiella är att kvinnor och män har samma förutsättningar.

Jag kommer att använda den engelska formen av bland annat governance och empowerment så dessa begrepp har en begreppshistoria och goda motsvarigheter saknas på svenska.

1.5 Disposition

I detta inledande kapitel har jag kortfattat beskrivit upplägget för min uppsats. Kapitel 2 kommer behandla det teoretiska som jag kommer att använda mig av för att strukturera och analysera mitt material. Kapitel 3 behandlar kortfattat de metodologiska ställningstagandena, samt den metodanalysen bygger på. Kapitel 4 fungerar som bakgrund till analysen och behandlar hur resolution 1325 arbetades fram. Därefter, i kapitel 5, presenteras en analys som är uppdelad utifrån de fyra dimensioner som presenteras i metodkapitlet. I kapitel 6 fördjupas analysen med hjälp av den kritik mot jämtegrering som redogörs för i teorikapitlet. I kapitel 7 besvaras frågeställningen med en sammanfattning av vad jag har kommit fram till.

2 Teoretiskt ramverk

Analysen kommer att baseras på ett teoretiskt ramverk som utgår från jämtegreringsstrategin. Detta kompletteras med ett stycke lånat från agendasättnings teori. Därefter kommer ett avsnitt med diskussion kring jämtegreringsprincipen som den ser ut i många organisationer utifrån feministisk teoribildning. Detta senare stycke inkluderar även kritik som kommer att ligga till grund för en stor del av analysen. Jämtegreringsteorin och kritiken mot densamma används dels för att skapa en förståelse för hur idéerna kring kvinnors situation under och efter väpnade konflikter har utvecklats, dels för hur synen på sexualiserat våld har utvecklats.

2.1 Jämtegrering

Det teoretiska ramverket som presenteras nedan är avgörande för förståelsen av varför agendan satts som den har. Detta teoretiska ramverk syftar till att förklara hur uppmärksammandet av det sexualiserade våldet har gått till. Samt att förklara de idéer och processer som lett fram till förändringen i hanteringen av frågan om kvinnors roll i konflikt och konfliktlösning. Detta teoretiska kapitel kommer senare att användas mer praktiskt som modell för att få en djupare förståelse för dessa processer. Kapitlet bygger på två delar som fokuserar på olika delar av jämtegreringsstrategin. I denna inledande del presenteras bakgrund och komponenter i strategin, samt hur agendasättnings teorin används och i den senare delen presenteras kritik mot strategin utifrån feministisk teoribildning.

Feminister från olika organisationer och universitet håller internationella organisationer ansvariga för internationella orättvisor och ojämlikhet. Detta har i vissa fall lett till att organisationer använder sig av jämtegrering, det vill säga en integrering av ett genusperspektiv i policyer och program som de arbetar med. En av dessa organisationer är FN. Jämtegrering är en governance-strategi som innebär att FN, i det här fallet, försöker införa normer och idéer från den feministiska rörelsen i sina praktiker. För att man ska lyckas öka jämställdheten kräver jämtegreringsteorin att policyprocesser på alla nivåer i en organisation har en medvetenhet om genus och ojämlikhet mellan kvinnor och män. Kampen för jämställdhet har i ökande takt flyttat in i de stora internationella institutionerna och hör inte längre endast till gräsrotsrörelserna. Tanken är att målet, jämställdhet mellan könen, endast kan uppnås om institutionella regler och normer förändras så att de representerar såväl kvinnors som mäns intressen (True 2008, s.129f).

Strategin härstammar från 1980-talet då man började anse det ålderdomligt att i jämställdhetsarbetet enbart se till kvinnor och inte till ett samspel i samhället. Konceptet går ut på att förändringar i processer och arbetssätt ska leda till

förändring i utfall, i det här fallet innebär det att förändringar i resolutioner och arbetssätt inom FN ska förändra situationen för kvinnor i de områden som FN arbetar (True 2010, s.191). Jämtegrering har varit officiell FN-policy sedan 1997 men det var först med resolution 1325 (år 2000) som policyn fick något genomslag i frågor som rör väpnad konflikt och säkerhet (Cohn 2008, s.185f).

True beskriver två olika sätt att använda jämtegrering, en teknokratisk strategi där experter skriver in ett genusperspektiv i policyer och en deltagande process där policyer och strategier tas fram med hjälp av sociala, feministiska rörelser och andra aktörer från civilsamhället. Feministiska forskare förespråkar gärna den senare typen av process där det förekommer mer deltagande från olika grupper i samhället. Målet med denna strategi är att den ska öka möjligheterna för kvinnor att slippa bli behandlade som en homogen grupp, därför är det också viktigt med flera olika synsätt i policyarbetet (True 2010, s.193-194). Tyngdpunkten i uppsatsen kommer att ligga på den deltagande jämtegreringsstrategin.

Feministiska forskare ser tre viktiga områden som behöver fungera för att arbetet med jämtegrering ska vara framgångsrikt. Det första är hur området man skapar policyer kring ser ut, det vill säga vad policyerna rör. Är problemen med jämlikhet uppenbara eller dolda? Det andra är vilken typ av governance institutionen utövar, huruvida man tillämpar hård (lag) eller mjuk (policyer och riktlinjer) (eng. hard och soft law) governance. Den tidigare formen av governance har tydligare policyer och blir därigenom mer transparent. Det tredje området är nätverken mellan experter, beslutsfattare och gräsrotsrörelser. Finns det goda relationer mellan dessa olika grupper eller använder sig institutionen av den mer teknokratiska strategin? (True 2010, s.194).

Jämtegreringsstrategin har också en anknytning till agendasättnings teorin då beslutet att bedriva politik med ett genusperspektiv underlättas av att dessa frågor får en mer självklar plats på agendan (True 2010, s.190ff).

Att definiera ett tillstånd som problem istället för ett naturligt tillstånd som man får stå ut med är ett effektivt sätt att få upp ett ämne på agendan. I och med att detta tidigare tillstånd hamnar på agendan får det större uppmärksamhet eftersom vi tycker att vi borde förändra tillståndet. Att skapa denna plats på agendan kan åstadkommas på olika sätt, exempelvis kan tillstånd som bryter mot viktiga värden transformeras till problem. För att öka effektiviteten i sitt arbete med att få upp ett ämne på agendan kan man se problemet som olika fenomen (Kingdon 2003, s.198). I det här fallet kan man till exempel göra det till ett problem förbehållet kvinnor. Man kan se det som ett problem att handlingar av sexualiserat våld bryter mot de mänskliga rättigheterna eller man kan se det som ett säkerhetsproblem och då ofta som en del i terrorn mot civila i konflikter.

Denna teori använder jag som ett rent verktyg integrerat i jämtegreringsprincipen för att fördjupa förståelsen för hur agendasättningen går till. Det är inte en teori som jag vill fördjupa mig i utan snarare använda som ett bidrag till den teoretiska mall som används för att tolka hur agendan satts i fråga om sexualiserat våld i konflikt.

2.2 Kritik mot jämtegrering

Enligt True är det inte feministiska forskares sak att besluta om jämtegrering i sig är gott eller ont utan snarare att se hur policyer som inkluderar jämtegrering uppfyller sina syften (True 2010, s.189).

Den mest grundläggande kritiken som ofta riktas mot jämtegrering är att det inte ifrågasätter själva konstruktionen av genus. Policyförändringen kan ”se bra ut” för organisationen som inför den men risken finns att det endast sker en retorisk förändring. Det förändrar inte underliggande sociala konstruktioner av kön (True 2008, s.151). Detta är också en kritik som riktats mot den praktiska jämtegrering som anammats i säkerhetsrådets kvinnor, fred- och säkerhetsagenda. Nämligen att den inte på djupet kritiserar de maskuliniserade konstruktioner som ligger i krigföringen, utan att de endast skrapar på ytan när man exempelvis efterfrågar större kvinnlig representation i fredsprocesser. Resolutionerna som behandlar kvinnor, fred och säkerhet tar heller inte upp det förtryck av kvinnor som ligger till grund för den utsatthet som behandlas (Cohn 2008, s.197-198). Den jämtegrering som används inom FN kritiserar inte de strukturer som i första hand leder till exempelvis våldtäkt i väpnad konflikt, istället formuleras användningen av genusperspektiv i policyer rörande fred och säkerhet som en problemlösningsstrategi (True 2010, s.195).

Kritik mot den teknokratiska processen är att den sällan är anknuten till den demokratiska processen eller de feministiska gräsrotsrörelserna. Den riskerar även att underblåsa en typ av särartsfeminism¹ som kan fortplant skillnaden mellan kvinnor och män. Detta eftersom just skillnaden mellan kvinnor och män är grundläggande för denna teorigrän (True 2010, s.193f).

Ett problem med jämtegrering är att det inte är helt klart vad genus innebär utan att det råder viss osäkerhet i och med att begreppet används olika av olika institutioner (True 2010, s.192). I denna uppsats kommer jag att ta hänsyn till den kritik som poststrukturalistisk feministisk teoribildning riktar mot jämtegrering, nämligen att strategin riskerar att sätta ett likhetstecken mellan genus och kvinnor och att man har en fixerad uppfattning om vad som är jämställdhet mellan kvinnor och män (True 2010, s.193). I och med att bland annat det sexualiserade våldet i konflikter inte drabbar endast kvinnor utan också barn och andra civila är det viktigt att uppmärksamma detta något slarviga jämställande. Att man har en fixerad bild av jämställdhet är också viktigt att ta hänsyn till då utvecklingen kan ta oväntade vändningar och det är bra att vara beredd att ompröva sin uppfattning om vad som är jämställdhet. Exempelvis finns en kritik mot den typ av jämställdhet som oftast förs fram som innebär att den alltför ofta endast ser till det västerländska jämställdhetsbegreppet. Detta kan innebära att den västerländska kategoriseringen av kvinna är norm medan kvinnor i tredje världen kan betraktas som avvikande (Jansson & Freidenvall 2011, s.22). De drag som sätter

¹ Särartsfeminism är en feministisk gren som hävdar naturbundna skillnader mellan män och kvinnor, detta leder till olika förutsättningar och behov. Denna gren kritiseras för att fördjupa skillnaden i könsrollerna.

likhetstecken mellan genus och kvinnor kommer jag medvetet att undvika i denna uppsats då de frågor som utreds främst rör kvinnor men även barn och andra civila i viss utsträckning.

Jämtegrering har inte tillfört mycket när det gäller att bryta ner maskulina hegemonier i de policynormer som ska förändras, detta beror med största sannolikhet på att många jämtegreringspolicyer har misslyckats med att se den större bilden av hur könsbundna mönster diskursivt lever kvar (True 2010, s.198).

Jämtegrering kommer i denna uppsats inte behandlas som den enskilt viktigaste mekanismen för att uppnå jämställdhet mellan män och kvinnor utan analysen kommer också att ta hänsyn till den kritik som presenterats.

Enligt den poststrukturalistiska skolbildningen är det viktigt att kategorier av kön inte blir konstanta. Utan att dessa omprövas och att man studerar vilka maktstrukturer som ligger till grund för kategorierna. Samt vilka andra ”kategorier” en människa tillhör, så som klass eller etnicitet (Jansson & Friedenvall 2011, s.21f). Detta sätt att se på kategorier kommer ha i åtanke i analysen men det kommer inte att vara enskilt grundläggande.

Ytterligare en aspekt som kommer att tas upp i analysen är den problematiska beskyddarrollen. True skriver om ett språk i resolutionerna som förpassar kvinnan till en offerroll trots att säkerhetsrådet försöker undvika detta (True 2010, 199f). Young (2007) har skrivit en essä om relationen mellan beskyddare och beskyddad. Hon beskriver en maskulin beskyddarroll som av nödvändighet ger kvinnan en mer passiv och underordnat position. I ridderliga försök att beskydda kvinnor riskerar den maskulina parten att ställa dessa i en underordnad ställning. Young påpekar också att västerländska feminister riskerar att även de iklä sig en beskyddarroll gentemot utsatta kvinnor i andra delar av världen. Vidare skriver Young om den roll som den beskyddade har. För att beskyddet ska fungera som det ska bör kvinnan hålla sig utanför beslutsfattandet. Under hot ska kvinna beskyddas och då måste någon sköta markservicen, detta är ingen våldsam process utan kvinnan dyrkar sin beskyddare och gör gärna denna uppoffring mot att bli beskyddad (Young 2007, s.142ff). Youngs teori handlar ursprungligen om staters ageranden gentemot sina befolkningar och i internationella relationer men har en del viktiga poänger även i detta sammanhang.

3 Metod

Analysen kommer att bestå av två delar. Den första delen beskriver, mestadels utifrån tidigare litteratur i ämnet, hur sexualiserat våld i väpnad konflikt och kvinnors utsatthet och roll i konflikter och fredsprocesser tog sig in på FN:s säkerhetsråds agenda, samt hur resolution 1325 (som är den första resolutionen i ämnet) kom till. Här används avsnitt 2.1 om jämtegrering och agendasättning som mall för att undersöka vilka metoder och idéer som ligger till grund för arbetet. Denna del fungerar även som bakgrundsdel till den fördjupade analysen som följer på detta.

Därefter kommer en idéanalys som är strukturerad i en mall utifrån teorikapitlet. Mallen presenteras närmare i avsnitt 3.2.

3.1 Idéanalys

”En idé kan betraktas som en tankekonstruktion som till skillnad från de flyktigare intrycken eller attityderna utmärks av en viss kontinuitet” (Bergström & Boréus 2000, s.148). Denna tankekonstruktion kan ha olika typer av innebörd, det kan vara en föreställning om verkligheten, ett normativt ställningstagande om hur man bör agera i en viss fråga eller en värdering av en företeelse (ibid:148f). I det här fallet rör det sig om idéer som värderar och försöker förändra den traditionella synen på kvinnors roll under och efter väpnade konflikter. Vad gäller värderingar handlar det även om att omvärdera det sexualiserade våldet. Det rör sig även om en uppfattning om verkligheten som man vill förändra, nämligen den om att kvinnor inte har något att göra med säkerhet och internationella relationer när det kommer till konflikt och konfliktlösning.

Enligt Beckman kan idéanalysen likställas med ”det vetenskapliga studiet av politiska budskap” detta gör det till en bred metod som kan användas inom alla vetenskapsteoretiska inriktningar (Beckman 2005, s.11). Att göra en idéanalys av det material jag använder mig av verkar således ligga nära till hands med tanke på att säkerhetsrådets resolutioner består av just politiska budskap. Att det är en bred metod innebär också att det är viktigt att precisera vilken typ av idéanalys man ämnar göra och att beskriva hur man går tillväga. En kvalitativ textanalys har fördelen att den säger ”mycket om lite” istället för, som den kvantitativa säger ”lite om mycket” (Beckman 2005, s.44). Den kvalitativa analysen ger författaren större utrymme att gå in på djupet och tolka och analysera det material som ligger till grund för arbetet. I ett tolkande arbete är det dock viktigt att vara tydlig med hur man bearbetar materialet då detta inte lika självklart framträder i texten som om man gör ett kvantitativt arbete. Att vara explicit med vad man letar efter är

mer ärligt och skapar bättre förutsättningar för att göra en relevant studie än om man ”bara letar lite” (Beckman 2005, s.21-22). Istället för att lämna valet av glasögon åt slumpen ”anstränger sig forskaren för att klargöra sina teoretiska utgångspunkter och precisera de teorier och begrepp som han eller hon tror är *lämpliga* för att genomföra studien.” (Beckman 2005, s.22).

Enligt Beckman är det inte ovanligt att flera syften finns med i analysen som att både beskriva och förklara. Så länge det är tydligt var tyngdpunkten i uppsatsen ligger är detta inget metodologiskt problem (Beckman 2005, s.14-15). I denna analys har jag till att börja med en beskrivande ansats där jag söker beskriva debattens uppkomst utifrån ett aktörsperspektiv. Aktörsperspektivet innebär att kontexten i vilken idéerna framförts får relevans för analysen. När jag ser till kontexten innebär det att jag tittar på hur exempelvis NGOs (non-governmental organisations) har påverkat förändringen i synsätt på sexualiserat våld i väpnade konflikter. I denna förklaring framkommer även säkerhetsrådets syfte med projektet kvinnor, fred och säkerhet. Analysen blir därefter mer idéintensiv i ett försök att förstå säkerhetsrådets idéer om jämställdhet mer ingående utifrån jämtegreringsstrategin och kritiken mot densamma. Med den beskrivande delen som bakgrund ämnar jag sedan ta ställning, utifrån teorierna som kritiken mot jämtegrering grundar sig i och det ursprungliga syftet med arbetet, till hur väl resolutionerna är utformade.

Den senare delen av arbetet kommer att ha vissa diskursanalytiska inslag där jag studerar hur en del maktstrukturer lever kvar inom det språk som resolutionerna förmedlas med. Jag gör här inget anspråk på att göra en fullständig diskursanalys utan lånar den enskilda komponenten från diskursanalytisk metod. För att undvika problem som traditionellt finns hos idéanalysen, till exempel brist på samhällsteoretisk diskussion och problematiseringar (Bergström & Boréus 2005, s.171) så kommer jag att ta in dessa diskussioner trots att de inte är ett självklart inslag i den metod jag valt. Se kapitel 2 för teori och kritik.

3.2 Dimensioner

Den teori jag använder fungerar som utgångspunkt på så sätt att jag genom en idéanalys kommer att använda teorin som ett raster för att undersöka om jämtegrering lyser igenom som idé i de dokument jag använder som material. Samt om det finns fog för den feministiska kritik som framförts. Jag kallar det analysverktyg jag använder för dimensioner då jag inte har ett bättre begrepp tillhands. De påminner om men är inte av samma karaktär som de dimensioner som Bergström och Boréus presenterar. I *Textens Mening och Makt* redogörs för hur dimensioner är dikotomiskt uppdelade värden, exempelvis ”människosyn (optimistisk – pessimistisk)” (Bergström & Boréus 2005, s.164). De särskilt centrala aspekter ur teorikapitlet som jag använt för att göra dimensionerna presenteras nedan.

Min användning av dimensioner syftar till att jag redan innan jag genomför analysen gör klart vad det är jag letar efter, då minskar risken för att bara leta på

måfa. Det ger även läsaren en klarare bild av hur analysen är underbyggd. När jag preciserar hur olika synsätt på jämställdhet i fredsprocesser kan förstås gör jag det utifrån de skärningspunkter som tydligast framkommer mellan den teoretiska kritiken och jämtegreringsprincipen. Att använda redan färdiga analysapparater när jag närmar mig materialet är ärligare än att närma sig materialet med de dolda värderingar som varje människa har (Beckman 2005, s.20ff). Det är bland annat med tanke på intersubjektiviteten jag klargör vilka värden jag ser på och vad som kan tänkas vara deras motsatser.

Analysen kommer att vara uppdelad i dessa aspekter av hur jämtegreringsstrategin används i säkerhetsrådets resolutioner rörande kvinnor, fred och säkerhet och hur den teoretiska kritiken mot jämtegrering är utformad. Språket kommenteras under alla punkter då jag ser både till innehåll och språkbruk. Här är frågan om ifall säkerhetsrådets idéer som kommer till uttryck i resolutionerna följer den allmänna jämtegreringsstrategin som presenteras i avsnitt 2.1 eller om de har en vidare agenda som också inkluderar de punkter som feministisk kritik tar upp.

- Sexualiserat våld – Hur framställs det sexualiserade våldet i resolutionerna?
- Beskyddarroll – framgår det en medvetenhet om risken att hamna i beskyddad och beskyddare där den beskyddade är underlägsen sin beskyddare?
- Förändrad maktstruktur eller retorisk skönhetsoperation – skrapar policyåtgärderna endast på ytan av problemet eller kommer säkerhetsrådet med förslag som skulle förändra ojämna maktstrukturer i grunden?
- Kvinnor – ett fredsälskande släkte – framställs kvinnor som en homogen, fredsälskande grupp skilda från de aggressivt lagda männen?

4 1325 - en milstolpe

Som nämnt i kapitel 1 har det sexualiserade våldet länge förbisetts i fredsförhandlingar och avtal, detta fortgår fortfarande trots att det år 2008 antogs en resolution (1820) av FNs säkerhetsråd som erkänner sexualiserat våld som krigföring och uppmanar till åtal mot förövare (Jenkins & Goetz 2010, s.263). Om vi går tillbaka i historien och ser till hur sexualiserat våld och kvinnors utsatthet i väpnad konflikt transformerades till en säkerhetsfråga från början så börjar historien långt tidigare.

Resolution 1325 är som nämnts tidigare den första resolutionen angående kvinnors säkerhet under och efter väpnad konflikt. Enligt säkerhetsrådet, ser kvinnors fredsprocesser annorlunda ut än mäns. Detta har sällan uppmärksammats tidigare men har uppmärksammats mer sedan 1325 antogs. Resolutionen är unik i sitt slag och har haft stort inflytande på arbetet i FN. Feminister både inom och utom FN har lagt ner mycket arbete för att 1325 inte bara ska vara en retorisk gest utan att resolutionen faktiskt ska implementeras. Därför anordnas talrika konferenser och debatter kring ämnet, både inom och utom FN och många arbetsgrupper är knutna till resolutionen. Förutom det är 1325 den enda resolutionen från säkerhetsrådet som får sin antagningsdag uppmärksammas årligen (Cohn 2008, s.188f).

4.1 Hur 1325 kom till

Vad litteraturen på området är överens om är att aktörer utanför FN och säkerhetsrådet har varit avgörande för att 1325 skulle bli till. Vid FN-konferenser kan det vara viktigt för NGOs att delta eftersom viktiga beslut kan fattas som påverkar det område de arbetar inom. Enligt Willetts är det till mycket stor del tack vare NGOs som till exempel miljö- och jämställdhetsfrågor har fått någon plats på agendan (Willetts 1996, s.46). Historiskt sett har olika typer av kvinnoorganisationer alltid haft stort inflytande över agendan och hur frågor kring jämställdhet skötts inom FN (Connors 1996, s.149).

Många NGOs som har arbetat med jämställdhetsfrågor har länge arbetat med exempelvis generalförsamlingen. I ett väldigt ambitiöst och modigt försök att mobilisera mot säkerhetsrådet arbetade man för att även få till en resolution om kvinnors roll i säkerhetsfrågor. Detta för att man hade insett att säkerhetsrådet var en väldigt kraftfull församling, delvis beroende på att säkerhetsrådet ägnar sig åt "hård" politik, vad gäller säkerhets- och militära frågor. Detta var en process som tog upp oerhört mycket arbete och resurser för att bearbeta en väldigt konservativ

institution men det har lett till en process som satt igång en omformning både på individ- och organisationsnivå (Cohn 2008, s.186).

Konceptet för 1325 härstammar från the Beijing Platform of Action från 1995, vilket är en världskonferens om kvinnors empowerment på flera olika områden, bland annat i säkerhetsfrågor (FN 1). I dokumentet från konferensen finns ett kapitel om kvinnors roll i väpnade konflikter och åren efteråt diskuterades det flitigt i NGOs världen över hur kapitlet skulle kunna implementeras. I mars år 2000 kom en öppning i och med att den dåvarande ordföranden för säkerhetsrådet uppmanade detsamma att undersöka förhållandet mellan genus, fred och säkerhet. Detta ledde till en möjlighet för de nätverk som arbetade med frågan att ytterligare hävda att genus borde ha en plats på säkerhetsrådets agenda. Därefter bildades en arbetsgrupp av sex NGOs som var aktiva inom området, denna grupp hette The NGO Working Group on WPS (Women, Peace and Security), numera The Working Group. Efter att gruppen bildats lades mycket arbete ned på att informera, utbilda och väcka intresse för frågan om kvinnor, fred och säkerhet i säkerhetsrådet. Trots att arbetsgruppen stötte på motstånd fick de slutligen igenom resolution 1325, resolutionen hade inte exakt samma lydelse som den ursprungligt föreslagna resolutionen utan en blev aning urvattnad men den ses ändå som en milstolpe i projektet kvinnor fred och säkerhet. Författarna till "Women and Peace in the United Nations" beskriver det som att "[e]fter 55 år av att FN har arbetat mot de plågor som krig innebär så kommer kvinnors perspektiv på krig och fred äntligen till uttryck i säkerhetsrådet" [egen översättning]. De beskriver vidare hur kvinnor från olika delar av världen och från olika NGOs tog emot beskedet, som "historiskt" efter att ha arbetat med resolutionen (Hill & Poehlman-Doumbouya 2001, s.28).

I och med antagandet av resolutionen hade, enligt många involverade, arbetet bara börjat. Nu gällde det att implementera de uppmaningar och förslag som resolutionen innehöll och att hålla dokumentet vid liv så att det inte skulle stanna vid att vara en retorisk gest "Att implementera 1325 och de efterföljande resolutionerna är idag i fokus för en massiv mobilisering av kvinnors politiska energi i många olika länder" [Egen översättning] (Cohn 2008, s.186ff).

Utifrån jämtegreringsstrategin är detta ett väldigt tydligt exempel på hur den deltagande jämtegreringsstrategin kan se ut. Även efter att resolutionen blivit antagen var arbetsgruppen involverad i arbetet med implementeringen men nu tillsammans med medlemmar av säkerhetsrådet och andra FN-organ. En sak som skulle kunna kritiseras i denna process är det motstånd som arbetsgruppen stötte på i säkerhetsrådet, trots att jämtegrering varit en officiell FN-policy sedan 1997. Säkerhetsrådet är enligt Cohn en väldigt maskulin församling som traditionellt sett hanterar svåra och tunga politiska frågor som rör militär och säkerhet (2008 s.186). Därför är utvecklingen mot jämtegrering intressant att följa och den maskulina diskursen i säkerhetsrådet kan också till viss del förklara varför det har tagit så lång tid för dessa frågor att få utrymme i debatten.

En annan initial kritik mot projektet är att det först i artikel 15 finns en blygsam uppmaning till säkerhetsrådet att integrera ett genusperspektiv i sitt arbete och resolutioner. Utöver detta, liksom viss kritik visat, visar delar av dokumentet prov på särartsfeminism. I det här tidiga skedet är detta inte särskilt

fruktbart att kritisera då det rör sig om en inledande resolution för ett långsiktigt arbete. Den är till stor del till för att uppmärksamma frågan om genusperspektiv och säkerhet. Att uppmärksamma problemet med att inleda komplicerade genusresonemang hade kunnat påverka arbetet negativt då det hade kunnat uppfattas som främmande och stött på motstånd. Den feminism som presenteras har en praktisk strategi där man uppmanar till praktiska åtgärder och hänvisar till kvinnors och flickors särskilda utsatthet under och efter konflikt, vilket är svårt att göra på annat sätt än att beskriva just detta. Vad som hade kunnat tilläggas är att även andra civila utsätts för samma förtryck, dessa kan vara gamla och handikappade exempelvis.

4.2 1325 och agendasättning

Det är först när tillståndet som rådet när det gäller kvinnors situation i väpnad konflikt definieras som ett säkerhetsproblem eller som en del av ett större nyligen upptäckt säkerhetsproblem som det kan klättra på agendan. Kvinnoorganisationer världen över har gjort ett stort arbete med att visa på att frågan är ett problem som inte bara rör kvinnor utan som också är avgörande för den internationella stabiliteten och inte minst för nationell säkerhet. Ofta är ett förslag eller problem framarbetat av aktörer utanför den beslutande sfären vilket är fallet med resolution 1325 där en stor uppslutning av NGOs och intressegrupper har arbetat hårt för att få in en genusdebatt på agendan. Att transformera kvinnors situation i krig och konflikter till en säkerhetsfråga är en mycket viktig handling för att skapa en plats på säkerhetsrådets agenda. Detta är enligt Kingdon ett bra sätt att få in en fråga på agendan, att formulera om något som traditionellt sett är ett tillstånd till ett problem. Det stämmer också bra överens med mallen för den jämtegrering som används inom säkerhetsrådet, nämligen att förflytta fokus på kvinnors situation till att det även kan ses som en säkerhetsfråga.

Till en början handlade arbetet med kvinnor, fred och säkerhet mycket om vad man på engelska kan kalla två P:n, protection och participation, alltså beskydd och deltagande. Detta innebär att det handlade om att skydda kvinnor under konflikt och att det skulle vara fler kvinnor som deltog under fredsprocesser. Detta synsätt kritiserades av både NGOs och aktörer inom FN som var delaktiga i projektet, i och med att dessa två P:n inte ifrågasatte själva krigföringen eller krig i allmänhet. På grund av denna kritik tillfördes ett tredje P som står för prevention, alltså förebyggande av krig och en krigföring som innebär ett ökat säkerhetshot mot kvinnor än mot män, alternativt ett stort säkerhetshot mot civila (Cohn 2008, s.199).

5 Jämtegreringsstrategi i praktiken

Detta kapitel är uppdelat efter de dimensioner som presenteras i kapitel 3, med vilka jag strukturerar analysen. Jag diskuterar punkterna utifrån referat från resolutioner och rapporter och tar upp olika aspekter av jämtegrering och kritiken mot densamma. Jag kommer även att visa på viss utveckling av idéerna. Allt material som används i detta kapitel är resultat av arbetet som inleddes med skapandet av resolution 1325.

Till att börja med vill jag återknyta till de tre punkter som presenterades i teorikapitlet. Den första punkten handlar om huruvida problemen med jämlikhet i området som organisationen arbetar är uppenbara eller dolda. Detta kan besvaras på olika sätt men om man ser till effekterna av de ojämlikheter som finns i konflikter, exempelvis utbrett sexualiserat våld mot civila och frånvaro eller underrepresentation av kvinnliga deltagare, och framför allt ledare, i fredsprocesser så finns det uppenbara problem.

Den andra punkten handlar om vilken typ av governance som institutionen utövar. Rör det sig om hård (lag) eller mjuk (policyer och riktlinjer) governance? Den tidigare formen har tydligare policyer och blir därigenom mer transparenta. Här hamnar säkerhetsrådet nära den hårdare formen av governance, säkerhetsrådet är ingen direkt lagstiftande församling utan kommer med rekommendationer och riktlinjer. Däremot är det en församling med stort inflytande över internationell politik och resolutionerna är väldigt tydliga i sina uppmaningar. Även den tredje punkten som handlar om nätverken mellan experter, beslutsfattare och gräsrotsrörelser, bör ge säkerhetsrådet fördelar med jämtegreringsarbetet. Det finns goda relationer mellan dessa olika grupper och resolutionerna uppmanar till samarbete med bland annat kvinnoorganisationer (se t.ex. resolution 1888, antagen 30/9-2009).

Hela arbetet med kvinnor, fred och säkerhet är en form av jämtegreringsprocess, i flera av resolutionerna skrivs explicit att det är viktigt att jämtegrering ingår i alla processer som rör konfliktlösning och konfliktförebyggande insatser. Exempelvis uppmanas generalsekreteraren att inkludera problematiken med sexualiserat våld i de rapporter som rör andra områden än kvinnor, fred och säkerhet där det är aktuellt (1888, s.7). Detta är ett exempel på hur jämtegrering bör se ut enligt policyn. Om genusperspektivet verkligen inkluderas och inte bara finns med som ett tillägg i den ordinarie rapporten är det även något som kan värderas från teoretiskt håll.

En teknik som används för att likställa sexualiserat våld i väpnad konflikt med andra krigsbrott är att omnämna det tillsammans med exempelvis folkmord och andra brott mot mänskligheten. Ett exempel på detta är resolution 1960 som behandlar det ansvar som stater har att få ett slut på straffriheten för förövare när det gäller folkmord, brott mot mänskligheten och andra krigsbrott, därefter

understryker man att detta speciellt gäller sexualbrott (1960, antagen 10-12-16 s.1). Genom att påpeka att detta är ett brott som alla andra, lika viktigt att utreda, visar man på hur ett genusperspektiv tar självklar plats bland de andra krigsförbrytelseerna. Detta är ett av flera stycken i resolutionerna som inkluderar ett genusperspektiv i de ordinarie fredsinsatserna.

5.1 Sexualiserat våld

Det sexualiserade våldet som många kvinnor och andra civila utsätts för under och efter väpnade konflikter har en stor plats i den jämtegrering som säkerhetsrådet arbetar med. Detta skulle kunna bero på att problemet är ett av de stora säkerhetsproblemen som ofta förbisetts tidigare och därför ostraffat kunnat användas som ett effektivt, utbrett vapen. Det sexualiserade våldet är explicit eller implicit en av huvudfrågorna i alla resolutioner rörande kvinnor, fred och säkerhet. Det skulle kunna förklaras med att ansträngningar för att komma tillrätta med sexualiserat våld är en handgriplig implementering av jämtegrering när det gäller fred och säkerhet, vilka är säkerhetsrådets huvudområden. Resolution 1820 (S/RES/1820 (2008)) var den första resolution som antogs angående kvinnor, fred och säkerhet efter antagandet av resolution 1325. Det är i och med resolution 1820 som det blir möjligt att klassa sexualiserat våld i väpnade konflikter som ett krigsbrott (Eduards 2011, s.275). 1820 har en mer tillspetsad ton när det gäller sexualiserat våld än 1325. Exempelvis handlar redan tredje stycket på sida 1 i 1820 om sexualiserat våld medan det är först mot slutet i resolution 1325 som ämnet nämns explicit. Resolution 1820 ”fördömer i de starkaste ordalag alla former av sexualiserat våld utövat mot civila, i synnerhet kvinnor och barn” [egen översättning] (res 1820, s.2). Med tanke på syftet med resolutionen är formuleringen inte anmärkningsvärd, den följer principen för jämtegrering när den lyfter fram kvinnor i fredsarbetet.

För att komma tillrätta med problemet med sexualiserat våld som en stridsteknik i väpnade konflikter är det viktigt att en systematisk förändring när det gäller medlars inställning till att på eget bevåg sätta in ett genusperspektiv på agendan för fredsförhandlingar. Dessa är ofta ovilliga att själva ha en öppen agenda och på så sätt påverka fredsförhandlingarna. Skulle detta vara ett mer accepterat förfarande och det sexualiserade våldet som idag ofta ignoreras i fredsförhandlingar skulle få en mer naturlig plats skulle det vara ett viktigt steg för hållbar fred (Goetz – Jenkins 2010, s.273).

Resolutionerna trycker samtliga på alla inblandade parter ansvar att motverka sexualiserat våld i väpnade konflikter och i exempelvis resolution 1888 trycker man på staters ansvar att sätta stopp för straffrihet och ställa de skyldiga inför rätta. Detta är ett sätt att både se till det gamla och nya säkerhetsbegreppet, staten är ytterst ansvarig samtidigt som det är FN som utövar governance och uppmanar staten till vad den ska göra. Straffriheten är också något som tas upp som avgörande att få bukt med för att komma tillrätta med problemet (1888 s.2).

5.2 Beskyddarroll?

Som nämnt i avsnitt 2.2 finns det en risk att resolutionerna visar på att FN skulle inta en beskyddarroll som kan kritiseras. Den typ av maskulin beskyddarroll som Young beskriver riskerar att konservera skillnaden mellan kvinnor och män. Säkerhetsrådet är medvetet om denna problematik och många stycken i resolutionerna rörande kvinnor, fred och säkerhet behandlar deltagande och integrering av kvinnor och genusperspektiv i fredsarbetet. I resolution 1889 exempelvis beklagar författarna att kvinnor blir tilldelade en offerroll i konfliktlösning och fredsprocesser och understryker att det är viktigt att inte bara skydda kvinnor utan även att se till deras empowerment som aktiva parter i fredsprocesser (1889 s.2). Detta är en indikation på att de är medvetna om balansgången mellan att skydda kvinnor från det specifika våld de utsätts för och att undvika att göra dem till offer. Vidare skriver författarna till resolutionen att man uppmanar till att eliminera alla former av våld mot kvinnor och flickor. Här kommenterar man inte att det gäller civila kvinnor utan utgår implicit från att alla kvinnor i väpnade konflikter är civila. Detta är ett påstående som förpassar kvinnor till en passiv roll i konflikter. Detta visar att beskyddarstrukturen inte bara ligger i innehållet utan det kan snarare vara när man ser till språk och ordval som den typen av strukturer kommer fram.

5.3 Förändrad maktstruktur eller retorisk skönhetsoperation?

En av de mest påtagliga kritiska punkterna är att jämtegrering inte förändrar maktstrukturer i grunden utan att principen, i och med att det är en policyprocess, bara skrapar på ytan av problemet för att organisationens arbete skall se bättre ut. Under denna rubrik kommer jag även att ta upp hur det långsiktiga arbetet ser ut eftersom det är med grundläggande förändring man kan uppnå långsiktig förbättring.

Resolutionerna tar upp både kortsiktiga och långsiktiga processer som behöver sättas igång för att man ska komma tillrätta med problemen med bland annat sexualiserat våld i väpnade konflikter och kvinnors bristande deltagande i fredsprocesser. I artikel 11 i resolution 1820 förklaras att arbetet med inkludandet av kvinnors civilsamhälle i fredsprocesser ska vara en del av arbetet med att införa ett vidare genusperspektiv i hela fredsarbetet. Det är en viktig punkt när det gäller att inte sätta ett likhetstecken mellan kvinnor och genus, som annars ofta är en kritik mot jämtegreringsprocesser. Artikeln uttrycker alltså en önskan om ett vidare genusperspektiv genom processen och man kan utgå från att detta syftar till en långvarig förändring.

I resolution 1888 skriver författarna att man ska vara mer uppmärksam på tidiga tecken på att sexualiserat våld används i konflikt (1888, 2009, s.7). Bland

annat detta tyder på att man i och med denna resolution lägger större tyngdpunkt än tidigare på det tredje P:t, prevention, att förebygga användandet av sexualiserat våld i väpnade konflikter. Åtminstone är man mer medveten om att tidiga insatser kan hindra en utveckling som kan ha förödande konsekvenser. Denna ståndpunkt minskar dock inte anledningen till påståendet om att jämtegrering endast skrapar på ytan av problemet. Det handlar fortfarande mer om att stoppa en utveckling än att förändra strukturer i grunden.

Precis som det påpekas på första sidan i resolution 1889 så är säkerhetsrådets främsta uppgift att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Detta uppdrag syftar till just detta, det är emellertid ett mer långsiktigt och samtidigt osynligt problem än de uppgifter som säkerhetsrådet traditionellt arbetar med.

För att förändra de strukturer som råder krävs att ett genusperspektiv integreras på rutinmässig basis i alla säkerhetsrådets uppdrag. Detta är ett mål som säkerhetsrådet har och det framkommer på olika sätt i resolutionerna, exempelvis uppmanar resolution 1889 generalsekreteraren att ta hänsyn till kvinnors och flickors situation i alla statsspecifika rapporter till säkerhetsrådet som rör väpnade konflikter och konfliktlösning (s.3), detta är helt i enlighet med den jämtegreringsstrategi som presenterades i kapitel 2.1.

Ett sätt att komma tillrätta med problematik i situationer där kvinnor är stigmatiserade efter konflikter är att kvinnor får samma rätt till utbildning som män. I artikel 11 i resolution 1889 understryks hur viktigt det är att alla inblandade parter i postkonfliktsituationer anstränger sig för att kvinnor och flickor får samma tillgång som män till utbildning då detta är en viktig faktor i arbetet med att ge kvinnor inflytande i beslutsfattandet efter konflikter. Här hade man utan tvekan kunnat ta in en ytterligare aspekt, nämligen den förbyggande aspekten att i och med utbildning och tillgång till arbetslivet ökar kvinnans status och maktstrukturerna kan förändras.

5.4 Kvinnor – ett fredsälskande släkte

I samtliga resolutioner som tar upp kvinnor, fred och säkerhet understryks hur viktigt det är att kvinnor ska vara närvarande och delaktiga i fredsprocesser och förebyggande av konflikt. I resolution 1889 påminner författarna om att kvinnor bör vara närvarande i alla steg i fredsprocesser på grund av deras viktiga roll i förebyggande och lösningar av konflikter, resolutionen påpekar även den nyckelroll som kvinnor kan spela när det gäller att stabilisera ett samhälle som varit drabbat av någon form av konflikt. Författarna betonar också behovet av ”deras” involvering i strategier för att bygga upp ett samhälle efter konflikt för att deras perspektiv och behov skall tillgodoses (1889 s.1-2). I detta stycke finns en hel del att kommentera. Till att börja med finns en underton av maskulin hegemoni, på så sätt att kvinnor omskrivs och till synes inte har en delaktig roll i författandet av resolutionen. Vidare har kvinnor, oavsett vem, ”en viktig roll i lösningar eller förebyggande av konflikter”. Om man på allvar vill hjälpa kvinnor att ta plats som subjekt snarare än objekt skulle man kunna överväga att

kommentera att kvinnor även har en viktig roll under konflikter (Enloe 2007). Säkerhetsrådet arbetar inte med att spä på konflikter men skulle här kunna lägga in en kommentar om detta. Om inte annat för att understryka att det vore ett misstag att utesluta kvinnor ur fredsprocesser och förebyggande av konflikter. Vidare finns språkligt sett en tydlig uppdelning mellan kvinnor och män, man omskriver kvinnor som *dem* och att *deras* behov som vitt skilda från männens och därför behöver tillgodoses separat. Det finns givetvis anledning till att se till alla partes särskilda behov men att särskilja på det här sättet riskerar att få andra konsekvenser än det är tänkt, nämligen att kvinnor stigmatiseras och fastnar i en roll som särskiljda.

Ofta när resolutionerna nämner beskydd av kvinnor nämner man samtidigt kvinnors deltagande vid fredsprocesser och konfliktlösning (se t.ex. 1889). Det beskrivs aldrig explicit att detta är en del i att beskydda kvinnor, det vill säga att om kvinnor får en starkare ställning i samhället förändras strukturerna så att våldet som grundas i ojämlika maktstrukturer inte får samma möjlighet att passera obemärkt.

Young beskriver en stor teoribildning som vill beskriva kvinnor som fredliga medan det finns specifikt manliga anlag som leder till aggressivitet. Detta synsätt tas även upp som en kritik mot jämtegrering i kapitel 2. Enligt Young har man länge försökt förklara staters agerande och formen för internationella relationer utifrån detta synsätt. Detta ”vilar dock på illa underbyggda generaliseringar om män och kvinnor och hoppar ofta alltför snabbt från personliga egenskaper till institutionella strukturer och kollektivt handlande” (Young 2007, s.141f).

I kommande kapitel fördjupar jag diskussionen kring en del av den kritik som presenteras i detta kapitel samt tar upp ytterligare en del av den kritik som presenteras i kapitel 2.2.

6 Teoretisk kritik – fördjupning och sammanfattning

Här kommer jag att ta upp en del kritik som kommenterats i kapitel 5 och knyta an mer till den litteratur som presenteras i teorikapitlet och sammanfatta mina slutsatser.

Enligt True har de jämtegreringsinsatser som finns idag inte utmanat den traditionella liberala ordningen i de internationella institutionerna, vilken ser staten som främsta grundstenen i internationell politik, och vilken har bidragit till att marginalisera kvinnor tidigare (True 2010, s.200) True menar även att efter de stora ansträngningarna med att inkludera genus i den vardagliga politiken tveksamt hur till exempel resolution 1325 är formulerad. Den fortsätter bara på det traditionella språket där kvinnor är offer och ska skyddas istället för att, som är syftet, förändra den synen (True 2010, s. 199f). Detta språk är, som nämnt, traditionellt väldigt maskuliniserat. Som nämnt tidigare finns även en medvetenhet, från säkerhetsrådets sida, om att riskerna för denna offerroll finns. Trots detta lever det traditionella språket många gånger kvar i resolutionerna rörande kvinnor, fred och säkerhet. Detta även om de innehållsmässigt försöker undvika att göra kvinnan till ett passivt offer.

Resolutionerna har vissa av de drag som jämtegreringsprincipen kritiserar för men också många fördelar. Problemet med att den förändring som initieras inte förändrar strukturerna på djupet kvarstår dock. För att komma tillrätta med problemet bör en större medvetenhet om de grundläggande problemen av maskulin hegemoni inkluderas i arbetet. För att jämställdhet skall uppnås bör jämtegreringen inte ses som ett tillägg till de ordinarie fredsprocesserna utan det krävs att de integreras i språket och praktiken för fredsprocesser och förebyggande arbete. När det gäller exempelvis barns situation och roll i konflikt finns gott om rapporter där resolutionen finns tillämpad på specifika konflikter (se t ex S/2010/577). Medan när det gäller de resolutioner som rör kvinnors säkerhet i konflikt endast finns rapporter som rör resolutionen i allmänhet. Detta indikerar att säkerhetsfrågan om kvinnors utsatthet som civila offer för exempelvis våldtäkt inte lika självklart inkluderas i rapporter som inte specifikt rör ämnet.

Ett synsätt som framgår tydligt och som också har blivit kritiserat, utifrån den kritik jag presenterar i teorikapitlet, är att kvinnor till naturen är fredsälskande medan män bara ser till sig själva och är mer aggressivt lagda. Ett exempel på detta är artikel 12 i resolution 1820. Detta synsätt framgår bland annat i alla uppmaningar om att kvinnor måste vara mer deltagande och ha ett större utrymme vid fredsprocesser. Denna uppmaning är i sig inte felaktig men synsättet är snävt och det visar på en förutbestämd uppfattning om kvinnors fredliga drag som är

nödvändiga för fredsskapande. Det är alltså viktigare att det är kvinnor närvarande under fredsprocesser än att det finns ett genusperspektiv genom hela processen.

6.1 Sammanfattning

Resultaten av analysen hamnar i balansgången mellan att formulera kvinnan som en aktiv part i konflikter och konfliktlösning och att konstruera kön enligt det traditionella mönstret där kvinnan är underordnad mannen. Det senare blir lätt fallet när man skriver resolutioner som ska beskydda kvinnan. Dock har stora steg tagits för att förbättra kvinnors situation under och efter väpnad konflikt. Exempelvis kan instiftandet av tjänsten som generalsekreterarens särskilda representant i frågan om sexualiserat våld i konflikter och annan uppmärksamhet som problemet fått kan ses som en del i det stora projekt som jämtegrering innebär. Det är ett stort projekt att inkludera fler kvinnor i fredsprocesser och att uppmärksamma den roll som kvinnor och sexualiserat våld mot civila spelar för säkerhetsfrågan. De åtgärder som finns kan ses både som implementeringar av resolutionerna och som ett led i arbetet framåt.

Dock är det en lång väg kvar till jämställdhet mellan kvinnor och män i internationella relationer, särskilt rörande väpnade konflikter och säkerhetsfrågor. Till att börja med är jämtegrering en bred teori som, liksom True menar inte räcker till för att förändra maktförhållandena i grunden. För att det praktiska arbetet ska fungera bättre, och för att de mål som finns för resolutionerna skall uppnås så krävs det en medvetenhet i alla resolutioner som är lika självklar som någon annan punkt. Detta skulle innebära en fullständig förändring i det språk som används och skulle ge uttryck för att även dessa idéer skulle ha blivit hegemoniska.

Jämtegrering är en i grunden god tanke, men endast med vissa förbehåll, exempelvis finns det en risk att man fortsätter se män och kvinnor som till naturen olika varelser, bara att kvinnor ska accepteras delta i fredsprocesser. Med ett mål att på ett mer grundläggande sätt omvälva de maktförhållanden som orsakar ojämlikheterna till att börja med skulle man kunna komma längre i arbetet, i och med att sexualiserat våld exempelvis skulle kunna ses som ett betydligt allvarigare brott om kvinnan var jämställd mannen.

Problemet och det i många fall största hindret för att jämtegrering ska fungera är att arbetet som uppmanas till innehåller information om hur man ska arbeta för att motverka symptomen istället för att gå till ursprunget till problemet och arbeta där. Detta är givetvis en risk när man arbetar med policyarbete. Det som skiljer dessa resolutioner från resolutioner på andra områden är att det är ett säkerhetsproblem som är relativt stabilt och inte en konflikt som kan blossa upp och sedan lägga sig. Detta ger en annan möjlighet att arbeta med det grundläggande problemet istället för att endast arbeta med att stoppa ett krig.

Slutligen är det givetvis viktigt hur policyerna tas emot på fältet då de ska genomföras men det är ett ämne för en annan uppsats.

7 Referenser

Sekundärmaterial

- Beckman, Ludvig (2005). *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santérus
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2000). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Brownmiller, Susan (1976). *Against our will: men, women and rape*. [New ed.] Harmondsworth: Penguin
- Canning, Victoria (2010). "Who's human? Developing sociological understandings of the rights of women raped in conflict", *The International Journal of Human Rights* 14: 6, 849 – 864
- Cohn, Carol 2008, "Mainstreaming Gender in UN Security Policy: a Path to Political Transformation?" Rai, Shirin M & Waylen, Georgina (red.) *Global governance: feminist perspectives*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Connors, Jane (1996) "NGOs and the Human Rights of Women at the United Nations" Willetts, Peter (red.) *'The conscience of the world': the influence of non-governmental organisations in the UN system*. London: Hurst
- Eduards, Maud (2011). "Vad har ett badlakan med säkerhetspolitik att göra?" Freidenvall, Lenita & Jansson, Maria (red.). *Politik och kritik: en feministisk guide till statsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur s. 267-280.
- Enloe, Cynthia H. (2007). *Globalization and militarism: feminists make the link*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield
- Hill, Felicity - Poehlman-Doumbouya, Sara. 2001 "Women and Peace in the United Nations", *New routes: a journal of piece research an action*, vol 6, No. 3, s.28-32. [elektronisk] Tillgänglig: <http://www.life-peace.org/default2.asp?xid=359> (hämtad 2011-05-19)
- Jansson, Maria "Introduktion till internationell politik" Freidenvall, Lenita & Jansson, Maria (red.). *Politik och kritik: en feministisk guide till statsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur s. 233-246.
- Jenkins, Robert - Goetz, Anne-Marie 2010. "Addressing Sexual Violence in Internationally Mediated Peace Negotiations", *International Peacekeeping*, vol 17, No. 2, s. 261-177.
- Kingdon, John W. 2003. *Agendas, alternatives and public policies*. 2. ed. New York: Longman
- True, Jacqui, (2008). "Gender Mainstreaming and Regional Trade Governance in Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) Rai, Shirin M. & Waylen,

- Georgina (red.) *Global governance: feminist perspectives*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- True, Jacqui (2010) ”Mainstreaming Gender in International Institutions”
Shepherd, Laura J. (red.) *Gender matters in global politics: a feminist introduction to international relations*. London: Routledge. s. 189-203
- UN 2000 resolution 1325 [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.un.org/Docs/scres/2000/sc2000.htm> Hämtdatum 2011-05-19
- UN 2008, resolution 1820 [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions08.htm Hämtdatum 2011-05-19
- UN 2009, resolution 1888 [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions09.htm Hämtdatum 2011-05-19
- UN 2009, resolution 1889 [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions09.htm Hämtdatum 2011-05-19
- UN 2010, resolution 1960 [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions10.htm Hämtdatum 2011-05-19
- Young, Iris Marion (2009). *Globala utmaningar: - krig, självbestämmande och global rättvisa*. Hägersten: Tankekraft

Film

Wallströms Resolution, 2011 [film]. Regi: Marika Griehsel. Sverige: Giant film production.

Elektroniskt

FN 1 = <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/index.html> (Hämtat 2011-05-20)